

Homo desiderium dei. Deze woorden van Augustinus kunnen op twee verschillende manieren worden vertaald.

Homo desiderium dei betekent: de mens is verlangen naar God. En het betekent ook: de mens is het verlangen van God.

Twee boude uitspraken. Twee uitspraken ook, die wij om ons heen kijkend en kijkend naar ons zelf misschien niet zomaar kunnen beamen. Boude geloofsuitspraken zijn het. Geen oppervlakte uitspraken. Maar misschien wel zinnen die gaan over wat ons ten diepste beweegt. Uitspraken over wat ons gaande houdt. Homo desiderium dei. De mens is verlangen naar God. De mens is het verlangen van God.

Beide vertalingen bij elkaar, dat is denk ik kerst. Op beide vertalingen wil ik nader ingaan. Allereerst: de mens is verlangen naar God.

Wij mensen verlangen. Verlangen kenmerkt ons menszijn. 'Verlangen', zegt Marieke van Baest, 'is een beweging van geest en gemoed, die mensen buiten zichzelf brengt, ontgrenst. Verlangen doet je verder rijden dan het voor de hand liggende. Verlangen maakt je langer dan je bent als je in jezelf besloten blijft. Verlangen maakt je grootmoediger, ruimhartiger, vrijgeviger dan de alledaagse persoonlijkheid die je van jezelf gewend bent. Verlangen doet mensen uitstijgen boven zichzelf.'

Het grote verlangen van ons mensen naar een ander mens. Verlangen naar liefde, verlangen erbij te horen, verlangen van betekenis te zijn voor anderen. Verlangen naar schoonheid. En, abstracter misschien, makkelijker te overstemmen misschien, maar volgens mij ook authentiek horend bij ons mensen, verlangen naar gerechtigheid en verlangen naar vrede. En ergens in deze verlangens en door deze verlangens heen, een groter en dieper en overstijgend verlangen dat denk ik niet alleen wordt gevoeld door wie zichzelf gelovig noemen. Maar dat in verschillende godsdienstige tradities wel als verlangen naar God wordt beschreven. 'De hele gelovige traditie', zegt Van Baest, 'is gecomponeerd in de toonaard van het verlangen. (...) De gelovige traditie roept op tot het visioen, is een en al reikhalzen naar dat vergezicht.' De mens is verlangen naar God.

Wij mensen zijn vol verlangen. Reclamemakers weten het ook. De hele reclame is zo succesvol omdat en voor zover ze raakt aan ons verlangen.

Wij leven in een wereld vol instant gratification, waarin wij constant worden overvoed zonder dat onze echte honger, ons echte verlangen, wordt gestild. Het doet ons geen goed. En het heeft desastreuze gevolgen voor onze aarde. Wat helpt ons om werkelijk en zonder al

te veel afleiding of snelle schijnvervulling te luisteren naar ons verlangen? Wat helpt ons om ons verlangen te richten? Hoe kunnen wij leren verwachten? En hoe kunnen wij werkelijk vervulling ervaren?

Voor mij zijn de wijzen uit het oosten een voorbeeld van mensen die verlangen. Die verwachten. En die in staat zijn om vervulling te ervaren.

De wijzen uit het oosten. Wij weten verder niets over hen. Wat zij precies geloven, wat zij precies verwachten, dat weten wij net. Kennelijk verwachten zij wel iets, want zij houden de hemel in de gaten. Geduldig. Zorgvuldig. Zij speuren. Zij wachten. En zo zijn zij in staat om het te zien als het gebeurt. Zij zien de ster. En als zij de ster zien dan komen zij in beweging. Zij gaan op weg.

Uit het verhaal blijkt dat zij niet heel precies weten waar zij eigenlijk op wachtten. En dat zij ook niet precies weten waar zij het eigenlijk moesten zoeken. Zij gaan immers rechtstreeks naar het paleis in Jeruzalem om de nieuwgeboren koning daar te zoeken waar je hem inderdaad zou verwachten. Misschien gaat het ook wel zo met verlangen en met verwachting. Heel concreet is dat misschien wel nooit. Datgene waar je op wacht, dat is er immers nog niet, je beschikt er niet over. Het visioen is er en het onttrekt zich ook weer aan ons. 'Even is het waar en dan is het weg' (H. Oosterhuis).

Bijzonder is dat deze wijzen open blijven. Zij haken niet teleurgesteld af wanneer zij niet vinden wat zij verwachten, maar zij zijn in staat om die beweging mee te maken van een verwachting die opeens concreet wordt en er dus heel anders uit ziet dan je had gedacht en gehoopt. Zij zijn in staat hun verwachting bij te stellen. Zij laten zich corrigeren. En zo zijn zij in staat om dieper te beseffen wat zij eigenlijk hebben verwacht. En zij kunnen dat aannemen. En dus komen zij opnieuw in beweging. Weg van het paleis, naar het arme en kleine Bethlehem.

En als zij de ster zien zijn ze zó blij. Deze wijzen zijn in staat tot diepe en grote vreugde. Zij ervaren vervulling.

Zij treden het huis binnen en zij zien het kind en Maria. En zij vallen neer op hun knieën. Na de lange reis, na het lange lange verlangen en zoeken en verwachten, komen zij nu tot stilstand. Zij zijn er, ze zijn werkelijk aanwezig, in dat moment. Alleen daar en nergens anders. Zij knielen. Zij kunnen ontvangen. En zij geven. Zij ervaren vervulling.

De dan keren de wijzen weer terug. Hoe de vervulling die zij hebben ervaren hun leven misschien heeft veranderd dat horen wij niet. Wat wij horen is dat zij ook nu open blijven. Open voor dromen. Open voor leiding. En bereid om te luisteren. Ook als dat ongemakkelijk is en ingaat tegen alle beleefdheid en conventie en tegen hun eigen gegeven woord. De wijzen wijken uit en keren niet terug naar koning Herodes.

Vervulling ervaren. De vervulling die de wijzen ervaren is niet groots en ook niet bijzonder. Een gewoon kind. In een gewoon huis. In een wereld die niet goed is. De dreiging maakt bij Mattheus onlosmakelijk onderdeel uit van het geboorteverhaal. Wij voelen de dreiging die uitgaat van het angstige vorsen van Herodes. En wij weten hoe het verder gaat. De vlucht naar Egypte. De kindermoord. Het wenen te Rama...

En toch ervaren de wijzen vervulling. Toch zijn de wijzen zó blij.

Van alle christelijke feesten raakt kerst denk ik het meest aan het verlangen van ons mensen naar God.

Kerst is het verhaal van God die zó nabij is. Zo raakbaar en tastbaar nabij. Als het kerst is, dan mogen wij als het ware bij God op kraamvisite gaan. Samen met de herders en met de wijzen. Stilletjes en voorzichtig kijken wij over hun schouders mee naar het kind. Als het kerst is dan mogen wij toetreden tot de heilige en kwetsbare ruimte die overal daar ontstaat waar het wonder van geboorte en nieuw leven plaats heeft. Als het kerst is dan worden wijzelf misschien zachter van binnen. Zachter en raakbaarder. Kerst raakt aan ons verlangen naar God.

Advent en kerst horen bij elkaar. De verwachting van de advent maakt dat we open staan voor vervulling. Dat we speurend leven. Dat we in staat zijn om het te zien. Dat we in beweging komen. En de vervulling maakt dat we werkelijk leven. Dat we niet alleen maar vooruitkijkend naar wat nog niet is, het leven ongeleefd aan ons voorbij laten trekken. Maar dat we in staat zijn ze op te merken, die kleine geschonken momenten. De momenten waar het klopt. Waar het leven goed is. Waar we zó blij zijn. Waar we gewoon even mogen zijn. Stilstaan. Knielen. Geven en ontvangen tegelijk.

Verlangen, verwachting en vervulling horen bij elkaar. Ze grijpen in elkaar en ze verdiepen elkaar. Oudere en eerdere ervaringen van verwachting en vervulling helpen ons om zelf te verwachten. Zij richten onze blik. Nu, en ook toen. Zo grijpt de evangelist Mattheus met het verhaal van de wijzen terug op de oude verwachting van Jesaja van de volken, die beladen met goud en wierook naar de Sion trekken. En zo richt Jezus onze blik, corrigeert hij ons en richt hij ons verlangen, wanneer hij vertelt wáár wij de koning kunnen ontmoeten: “Ik had honger en jullie gaven mij te eten”, zegt Jezus. “Ik had dorst en jullie gaven mij te drinken, ik was een vreemdeling en jullie namen me op. Ik was naakt en jullie kleedden mij. Ik was ziek en jullie bezochten mij. Ik zat gevangen en jullie kwamen naar mij toe.” (Mt. 25) En zo voeden en versterken oudere en eerdere ervaringen van vervulling het verlangen. Het verlangen gaat door. Het reikt verder dan de ervaren vervulling. Met woorden van een lied van Huub Oosterhuis, wij zingen het zo meteen: “Want morgen zal komen de komende. Want heden is hij geboren.”

Homo desiderium dei. De mens is verlangen naar God. En: De mens is het verlangen van God. Beide vertalingen bij elkaar, dat is kerst. Afsluitend ga ik in op de tweede vertaling. Homo desiderium dei. De mens is het verlangen van God. Dat is het geheim en het wonder van kerst. Het wonder waar alle kerstverhalen en kerstliederen omheen cirkelen zonder het werkelijk te kunnen vatten: het wonder van het verlangen van God zelf. Het wonder dat God naar óns verlangt. Het wonder dat God ons zo nabij heeft willen zijn. Zo nabij dat hij mens is geworden, dat hij kind is geworden.

Met woorden van de katholieke theoloog Karl Rahner:

“Met het mensgeworden woord heeft God heeft zijn laatste, zijn diepste, zijn mooiste woord gesproken en onze wereld binnengebracht. Een woord dat niet meer terug kan worden genomen, omdat het Gods definitieve daad is, omdat het God zelf in de wereld is. En dit woord is: ik houd van je. Ik houd van je, jij wereld en jij mens. Ik ben er. Ik ben bij je. Ik ben je tijd. Ik ween je tranen. Ik ben je vreugde. Ik ben in je angst, want ik heb je angst mee geleden. Ik ben in je nood. Ik ben in je dood, want vandaag ben ik begonnen met je te sterven, nu ik geboren ben. En ik heb me echt niets laten schenken van deze dood. Ik ben er. Ik ga niet meer weg uit deze wereld, ook als jullie mij nu niet zien. En mijn liefde is sindsdien onoverwinnelijk. Ik ben er. Het is kerst. Ontsteekt kaarsen. Zij hebben meer recht dan alle duisternis.”

Amen

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeiden.nl
info@ekklesialeiden.nl